

DE LANDBOUWHOOGESCHOOL IN 1925

FEITEN EN BESCHOUWINGEN

REDE, UITGESPROKEN TER GELEGENHEID VAN DE OVERDRACHT VAN HET
RECTORAAT OP MAANDAG 15 SEPTEMBER 1925 DOOR DEN AFTREDENDEN
RECTOR-MAGNIFICUS

PROF. J. VAN BAREN

Voor de tweede en laatste maal valt mij de eer te beurt van dit gestoelte voor U te mogen spreken, ditmaal om te trachten, U een beknopte schets te geven van het leven en werken der Landbouwhoogeschool gedurende het studiejaar 1924—1925. Gij zult het mij evenwel niet ten kwade duiden, indien ik U niet alleen de nuchtere feiten mededeel, doch daaraan ook eenige beschouwingen vastknoop, beschouwingen, welke des te gereeder uit mijn pen vloeiden, wijl ik sinds zoovele jaren de ontwikkeling van wat thans *Landbouwhoogeschool* heet, heb medegemaakt.

College van Curatoren.

In de samenstelling van dit college kwam geen verandering en de samenwerking met Rector en Senaat was, gelijk steeds, van zeer aangename aard. Aan het beleid van Curatoren is het te danken, dat de Landbouwhoogeschool, zij het dan ook in vertraagd tempo, nog vooruitgang in het afgelopen jaar te boeken heeft.

Gebouwen.

De hoogleraren in de veeteelt, de plantenveredeling, de landbouwwerktuigen en de dierenfysiologie verkregen, hetzij geheel nieuwe werkruimten, hetzij min of meer gemoderniseerde oude. voor de afdeeling der schei- en landbouwscheikunde werd, na een noodtoestand, die tot ver in het verleden terugreikt, eindelijk een begin gemaakt met het aanbrengen van de voor het onderwijs en onderzoek reeds zoo lang noodzakelijk geachte verbeteringen.

Dank zij der krachtige medewerking van den Rijksgebouwendienst

met den heer J. C. E. BARON VAN LYNDEN als hoofd en den heer J. J. VAN LAAR als leider van den dienstkring Wageningen, kon, onder inachtneming van de allergrootste zuinigheid en soberheid, toch nog iets van blijvenden aard tot stand gebracht worden.

Dat nog een aantal laboratoria op afdoende verbetering wachten, is van algemeene bekendheid. Ik wijs hier op de waarlijk armoedige inrichting, die den hoogleeraar in de tropische plantenteelt ter beschikking staat; op den onvoldoenden staat, waarin de afdeeling geodesie verkeert, die een groot aantal landmeters, voor Nederland en Indië bestemd, in opleiding heeft; op de algeheele afwezigheid van een gebouw voor cultuurtechniek, zuivelbereiding, enz. Dat ook de nieuwere laboratoria nog niet alle billijke wenschen in vervulling zagen gaan, moge blijken o.a. uit het feit, dat het pas gestichte laboratorium voor tuinbouwplantenteelt niet beschikt over een koelmachine, evenmin over een bedrijfsgebouw en kassen. Dat deze laatste niet gemist kunnen worden, begrijpt hij, die met ons van oordeel is, dat men bij de studie der problemen toch minstens over dezelfde inrichtingen dient te beschikken, als in de praktijk de kweekers bij hun teelt. Hierover verder te spreken, is evenwel volmaakt nutteloos. Het eenige wat wij doen kunnen, is elkander voorhouden, dat tijd en geduld van een moerbeiblad een zijden kleed maken. Het moge den wanhopige onder ons tot troost strekken, dat wel niemand der thans levende generatie den volledigen uitbouw der Landbouwhoogeschool zal aanschouwen.

Jubilea en Herdenkingen.

Op den 19en December 1924 herdacht onze oud-collega, Prof. Dr. J. RITZEMA BOS, de grondlegger der plantenziektenkundige wetenschap in Nederland, den dag, waarop hij voor 50 jaren het doctoraat in de natuurwetenschappen verwierf. Frisch van geest en in het bezit van een nog ongestoorde gezondheid, mocht onze jubilaris dien dag in opgewektheid vieren onder velerlei blijken van belangstelling, hem van alle zijden, ook namens den Senaat, geworden.

Een tweede jubileum werd herdacht op 1 April 1925, toen de lector in de tuinkunst, de heer H. F. HARTOGH HEYS VAN ZOUTEVEEN, 25 jaar te Wageningen was werkzaam geweest.

Nog dient gememoreerd het aftreden van den lector, den heer A. C. IDE, die zijn betrekking 1 April 1925 neerlegde na een arbeid van ruim 40 jaren. Ook voor zijn werk zij hier den heer IDE nog eens hartelijk dank gezegd.

Een laatste jubileum breng ik hier in herinnering. Onze eenige en eenigste timmerman, B. W. VAN DE PEPPEL, herdacht op 10 Maart zijn 25-jarige werkzaamheid, een dag, die voor hem niet onopgemerkt is voorbijgegaan. Moge deze bescheiden en trouwe figuur nog lang

de rij sieren van hen, wier werk toch ook voor de Landbouwhoogeschool onmisbaar moet genoemd worden.

De noeste arbeid van wijlen Prof. S. KOENEN werd 9 Mei in intiem kring herdacht, toen de plechtige aanbieding van het geschilderde portret aan den Senaat van de Landbouwhoogeschool plaats vond in tegenwoordigheid van de leden van de commissie, die het initiatief in dezen genomen had met Dr. J. G. OORTWIJN BOTJES als voorzitter, Mevr. de Wed. J. KOENEN—DE GRAAFF, vele Familieleden, hoogleeraren, oud-hoogleeraren, oud-studenten en studenten, den Secretaris van Curatoren en den schilder W. MARIS. Het behoeft hier wel geen betoog, dat de Senaat de commissie dankbaar is voor haar initiatief en het portret van den onvergetelijken KOENEN dan ook zeer gaarne een plaats in de senaatskamer gaf.

Onderwijs.

Twee verliezen leed de Senaat in het afgelopen studiejaar. Prof. Dr. J. VALCKENIER SURINGAR zag zich genoodzaakt, wegens gezondheidsredenen, ontslag aan te vragen, hetgeen hem onder dankbetuiging voor de langjarige diensten op eervolle wijze werd verleend. Onze collega stelde den Senaat in staat van hem afscheid te nemen op 26 Februari 1925 na een rede, getiteld: *De plantensystematiek en de plantengeographie aan de Landbouwhoogeschool*.

Het tweede verlies leed de Hoogeschool door het zeer onverwachte overlijden van Prof. Dr. A. VAN BIJLERT op den leeftijd van 61 jaar. In een bijzondere zitting van den Senaat werd de overledene door den voorzitter herdacht in de volgende bewoordingen:

ALBERT VAN BIJLERT werd in 1864 te Nijmegen geboren en promoveerde in 1891 onder leiding van VAN 'T HOFF op een proefschrift getiteld: *Eenige waarnemingen op kryoskopisch gebied*. Na zijn promotie werd hij assistent aan het thans opgeheven Landbouwproefstation te Goes. Het volgende jaar zag hem te Buitenzorg aan 's Lands Plantentuin, in welks dienst hij scheikundige onderzoekingen verrichtte ten behoeve van de tabakscultuur op Java en in Deli. In 1901 werd hij waarnemend Directeur van het Suiker-proefstation te Pasoeroean en werd van daaruit in 1903 benoemd tot leeraar aan de onderwijsinrichtingen voor landbouw alhier; in 1918 aanvaardde hij het ambt van gewoon hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool met de zeer uitgebreide opdracht onderwijs te geven in de tropische landbouwkunde, de teelt van eenjarige gewassen en onderdeelen dier gewassen. Gedurende het studiejaar 1920/1921 was hij Rector-Magnificus en hield hij op den derden jaardag der stichting van onze Landbouwhoogeschool een rede over: *Practijk en wetenschap getoetst aan de cultuur en de bereiding der tabak in Nederlandsch-Indië*. Talrijk waren zijn geschriften over landbouw-chemische en

landbouw-geologische onderwerpen in Indische en Nederlandsche vakbladen. Voor zijn ondergeschikten een humaan chef, was hij voor de studeerenden een docent, die alles voor hen over had, alles voor hen deed en wiens onderwijs door hen op hoogen prijs gesteld werd. Van huis uit zwijgzaam van nature, gaf hij zich met volle mate aan wie nader met hem in aanraking kwamen en zoo bracht zijn scheiden ook in dit opzicht een groote, gevoelige leegte.

Als opvolger van Prof. VALCKENIER SURINGAR werd benoemd Dr. J. JESWIET, plantkundige aan het Suiker-Proefstation te Pasoeroean, leerling van Prof. HUGO DE VRIES.

Ook een opvolger voor Prof. VAN BIJLERT hopen wij spoedig in ons midden te zien. In de leemte door diens overlijden ontstaan kon de senaat tijdelijk voorzien, doordat de heer D. J. SANDERS te Haarlem bereid bleek, een cursus in de tabaks-cultuur te geven. Over een dergelijken cursus in de suiker-cultuur zijn onderhandelingen gaande.

Aan een leemte, sinds 1918 bestaand, te weten onderwijs in het landbouw-boekhouden, alsmede de beginselen van de landbouw-bedrijfs-statistiek, enz., werd tijdelijk tegemoet gekomen, doordat de accountant, tevens leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool alhier, de heer A. G. L. W. VAN KREGTEN, bereid gevonden werd een cursus te geven in die voor onze Nederlandsche en koloniale landbouw-studenten zoo hoog noodige vakken.

Op een tweede leemte werd door den senaat in een breedvoerig rapport aan Curatoren gewezen, n.l. op het ontbreken van het onderwijs in de zoölogie, hetwelk èn door de hoogleeraren, èn door de studenten zelve reeds zoo lang noodzakelijk geacht wordt.

Opleiding tot landschaps-ingenieur.

Dat naast de bestaande studierichtingen ook nog andere aan onze inrichting voor hooger landbouwonderwijs mogelijk geacht worden, bewees het prae-advies, uitgebracht aan den Bond van Nederlandsche Tuinarchitecten door den heer D. BLOEMSMA l.i. te Apeldoorn, over *het onderwijs in de landschaps- en tuinkunst, mede aan de Landbouwhoogeschool*. Op de vergadering, welke op 11 Juni 1925 te Utrecht belegd was, teneinde over dit onderwerp van gedachten te wisselen, kwam men tot de conclusie, dat het van buitengewoon belang voor de ontwikkeling van landschaps- en stedenschoon zou zijn, indien de Regeering er toe zou overgaan, te Wageningen onderwijs te laten geven in landschaps- en tuinkunst, welke studie dan zou moeten leiden tot de vorming van landschaps-ingenieur. Bij deze bespreking waren èn de Regeering, èn het College van Curatoren èn de Senaat vertegenwoordigd, en het is zeer zeker te hopen, dat de Bond van Tuinarchitecten, waarvan onze lector, de heer HARTOGH

HEYS VAN ZOUTEVEEN secretaris is, in zijn pogen slaagt. Wie de besprekingen heeft gevolgd, hier te lande gevoerd in 1924 op het „Internationaal Steden-Congres,” zal er van overtuigd zijn, dat ten onzent het ruimteprobleem een zeer belangrijk probleem wordt, nu door de groote uitbreiding der steden, het vrije veld op allerlei wijzen wordt bedreigd en een goede oplossing in aesthetisch-sociaal-hygiënisch-economisch opzicht een buitengewoon belangrijk vraagstuk inhoudt, aan welks studie de te Wageningen gevormde land-schaps-ingenieur een belangrijk aandeel zou kunnen hebben.

Promoties.

In dit studiejaar bedroeg het aantal promoties 7, waarvan 3 het praedicaat „met lof” mochten behalen. Naast deze dienen afzonderlijk vermeld de promoties van: den heer G. BERGER, scheikundige aan het laboratorium voor anorganische en organische chemie, Hoofd Prof. Dr. S. C. J. OLIVIER, op 21 Februari 1925 te Aken; den heer H. A. A. VAN DER LEK, plantkundige aan het laboratorium voor tuinbouw-plantenteelt, Hoofd Prof. Ir. A. M. SPRENGER, op 23 Februari 1925 te Utrecht; Mej. J. H. H. VAN DER MEER, plantkundige aan het laboratorium voor plantenziektenkunde, Hoofd Prof. Dr. H. M. QUANJER, op 25 Maart 1925 te Amsterdam. Hun proefschriften, die alle tot onderwerp hadden onderzoekingen, verricht in de verschillende laboratoria der Landbouwhoogeschool, verwierven het praedicaat „met lof”. Het tweede en derde proefschrift verscheen als publicatie dier laboratoria in de „Mededeelingen van de Landbouwhoogeschool”, deel 28.

Belangstelling van uit Nederland.

In het afgelopen studiejaar mocht de Landbouwoogeschool verschillende bewijzen van genegenheid ontvangen uit kringen daar buiten, welke niet alleen met schoone woorden en nobele gebaren hun waardeering betuigden voor hetgeen hier in het belang van de practijk wordt gewrocht, doch te kennen gaven, dat, nu de Regeering ons niet meer de zoo hoog noodige fondsen ter beschikking stelt, zij het willen zijn, die het ons ten deele mogelijk maken, verder te werken.

Zoo zij in de eerste plaats herinnerd aan den steun, dien Prof. Dr. KIELSTRA mocht ontvangen tot het doen van een wetenschappelijke reis naar West-Indië. Reizen als deze zijn voor alle hoogleeraren noodzakelijk, die hun onderwijs op de schildering van toestanden buiten ons vaderland baseeren, een opvatting, die ook de vroegere Minister van Landbouw Dr. F. E. POSTHUMA, zelf een landbouwkundige, eveneens was toegegaan.

Hij, die nu nog meent, dat de beschrijving van landbouwkundige

toestanden en gesteldheden zich moet bepalen tot de reproductie voor de studenten van datgene, wat zij zelve in de boeken kunnen vinden, berooft den docent van de zoo noodzakelijke aanraking met andere volkeren en staten en maakt zoodoende zijn onderwijs tot een versteening.

Voorts wil ik herinneren aan den steun, welke de hoogleraren BROEKEMA, SPRENGER, BAKKER en GRIJNS ontvingen voor hun onderzoekingen. Ook deze steun komt uit de practijk, evenals die, welke aan het onder de Landbouwhoogeschool ressorteerende laboratorium voor bloembollenonderzoek, Hoofd de heer Dr. E. VAN SLOGTEREN, wordt verleend.

Mogen velen hier en in Tropisch Nederland inzien, dat verstreking van hulp, zoowel als van hulpmiddelen voor ons wetenschappelijk onderzoek dringend noodig is, wil de Landbouwhoogeschool haar hooge taak met eere kunnen vervullen. Hiermede toch is geen plaatselijk, noch een gewestelijk, maar een nationaal belang gemoeid, zoowel voor Indië als voor ons vaderland. Geen politiek, die uit verkeerd begrepen zuinigheid eindjes kaars samengaat, om die als bibberende lichtjes op ons altaar te laten glimmen, maar met olie gevulde lampen, die haar schijnsel tot in de verste uithoeken werpen, dat is, wat de tempel der landbouw-wetenschap als eisch stelt.

Buitenlandsche belangstelling.

Dat ook het buitenland met zijn belangstelling niet achter bleef, moge blijken uit de volgende mededeeling.

Het afgeloopen studiejaar zag te Wageningen een groot aantal verenigingen en autoriteiten, die zich op de hoogte kwamen stellen van de onderzoekingen te Wageningen, of mannen, bereid voor onze studenten voordrachten over hun eigen werk te houden.

De voornaamste dier autoriteiten waren (in alfabetische volgorde):

Dr. W. Bally	Malang.
Prof. Dr. Erwin Baur.....	Berlijn-Dahlem.
Prof. F. E. Bear	Columbia (Ohio).
Prof. Dr. Gabriel Bertrand	Parijs.
Dr. C. Blattny	Praag.
Dr. C. Börner	Naumburg a. d. Saale.
Dr. V. Comandon	Parijs.
Prof. A. Delos	Gembloux.
F. E. Devoto	Gedelegeerde van het Argent. Gouvernement.
Prof. Dr. Victor Grégoire.....	Leuven.
D. M. Kelvie	Lomlash (Schotland).
Prof. Dr. M. Klebahn	Hamburg.
Prof. Dr. M. Körnicke	Bonn.

Prof. N. Kuleshoff	Charkov.
Z.Exc. Prins de Ligne	Gezant van België te 's-Gravenhage.
Prof. A. Lorch	Moskou.
Prof. F. L. Murbach	Wisconsin (N. Amerika).
Dr. K. Oswald	Stockholm.
Prof. Dr. D. Reddick	Ithaca.
Dr. E. Reich	Praag.
Dr. E. Rémy	Bonn.
Dr. J. M. Saulnier	Parijs.
Dr. Schander	Landsberg.
Prof. M. Senstius	Chicago.
Prof. Dr. F. Ströbler	Ludwigshafen.
H. L. de Vilmorin	Parijs.
Mevr. Prof. Von Wrangel	Hohenheim.

Dat ook zij, die te Wageningen hun opleiding ontvingen, hun oude Alma Mater niet vergaten, blijkt uit de voordrachten, welke de landbouwconsulenten Ir. A. H. JOUSTRA te Berlijn, Ir. A. SEVENTER te Parijs, de tuinbouw-consulent Ir. B. GERRITZEN te Londen, Dr. P. VAN DER GOOT, phytopatholoog te Buitenzorg, Dr. J. G. J. A. MAAS, adjunct-directeur der Avros te Medan, enz. enz., voor ons gehouden hebben.

Overzien wij deze lange lijst van namen, dan behoeft het voor vrouwen en mannen, die weten, wat verstaan moet worden onder landbouw-wetenschap, geen betoog, dat het onzerzijds een dure plicht is, door persoonlijk bezoek aan de laboratoria der buitenlandsche geleerden te toonen, dat wij ons niet verbeelden, de wijsheid in pacht te hebben, doch weten, dat mondelinge gedachtewisseling, benevens studie ter plaatse van hetgeen elders gepresteerd wordt, een gebiedende eisch is. Wie het voldoen aan dezen eisch, als onvervulbaar afwijst, schaadt de levensbelangen onzer Landbouwhoogeschool meer, dan door het tot een minimum inkorten onzer begrooting.

Bitter blijft het, hier te moeten constateeren, dat trots dringende vertoogen het Departement van Binnenlandsche Zaken en Landbouw voor dit vitale belang doof blijft. Wat wij vragen, is géén verhooging van uitgaven, doch slechts, om in overleg met Curatoren, de ons toegestane budgetten, binnen de grenzen daaraan gesteld, te mogen besteden, zooals wij meenen, dat noodig is. Indien wij, hoogleeraren, het noodzakelijk achten, met onze studenten een buitenlandsche excursie te ondernemen; indien wij, hoogleeraren, het voor onze onderzoekingen broodnoodig vinden, buitenlandsche laboratoria en proefvelden te bezoeken, druischt het tegen de belangen van het onderwijs en het onderzoek aan onze hoogste inrichting voor

Landbouwonderwijs in, als ons dat onmogelijk gemaakt wordt, zelfs zonder schijn of schaduw van een logische motiveering en trots Curatoren onze opvatting deelen. Wat is de reden, dat buitenlandsche regeeringen een zoo geheel andere opvatting huldigen ten opzichte van de bezoeken hunner afgevaardigden naar onze Hoogeschool?

Men spreekt van *autarchie*, van het zelfbeschikkingsrecht zelfs van gewestelijke raden, maar rijst daar niet ver boven uit een raad als door Curatoren en Senaat wordt gevormd, een raad, wier besluiten van nationale beteekenis kunnen zijn? En wanneer deze raad, na ampel overleg, de aanwending der toegestane begrootings-gelden bepaalt, waarom dit alles botweg onmogelijk gemaakt? En waarom moet ten slotte, nadat alle hindernissen zijn overwonnen, het Departement van Financiën nog als een dreigende, afwerende schaduw op onzen weg staan? Waarom blijft nog altijd onmogelijk, om, wat de Staatscommissie-LORENTZ in haar rapport den Minister ried, de overschrijving van begrootingsposten op een volgend jaar mogelijk te maken, opdat eenerzijds geen geld verloren ga, anderzijds geen overhaaste handelingen geschieden?

Men versta mij wel. Het gaat hier nog altijd om aanwending van door de Staten-Generaal toegestane gelden en ik eisch, *binnen zekere grenzen*, het recht op voor Curatoren en Senaat deze gelden in het belang der Hoogeschool en derhalve in 's Lands belang zóó te mogen besteden, als deze colleges in gemeen overleg bepalen. Met diep leedwezen waren wij dan ook genoodzaakt, uitnoodigingen van de hand te wijzen, als die tot deelneming aan het Internationaal Congres voor Landbouw te Warschau, het Internationaal Congres voor toegepaste Entomologie te Zürich, de Deutsche Landbouwtentoonstelling te Stuttgart, enz. enz. enz.

Dat de Landbouwhoogeschool zich nergens meer laat zien, zal ieder, wien den bloei van den landbouw, den Nederlandschen, zoo-wel als den kolonialen ter harte gaat, een groote fout noemen, doch aan wien de schuld?

Vermelding verdient het tenslotte, dat de heeren Prof. Dr. H. M. QUANJER, Prof. A. TE WECHEL en Prof. Dr. J. C. KIELSTRA, dank zij zeer bijzondere, particuliere omstandigheden, voordrachten in het buitenland konden houden, resp. te Berlijn, Langenbrand en Kiel.

Cursussen voor niet-studenten.

Dank zij der medewerking van Curatoren en den steun van den Ondernemersraad voor Ned. Indië, kon in December 1924 de zesde Bijeenkomst voor Indische Landbouw-Technici met verlof gehouden worden, waaraan behalve vele onzer Hoogleraren ook de Oud-Minister van Landbouw, Prof. Mr. M. W. F. TREUB, zijn medewerking-verleende. Ook werd wederom, geheel belangeloos, een cursus ge-

houden voor de leden van de Nederlandsche Boschbouw-Vereeniging, waarvan eveneens een druk gebruik gemaakt werd.

De „Mededeelingen der Landbouwhoogeschool“.

In 1908 werd door het voormalig Departement van Landbouw den Raad van Bestuur der toenmalige Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool in overweging gegeven, de resultaten der aan de verschillende laboratoria in gang zijnde onderzoekingen te publiceren in een tijdschrift, kortweg „Mededeelingen“ geheeten. Als secretaris der redactie, d.w.z. als de man, aan wien de meeste arbeid ten deel viel inzake de technische organisatie, trad op Prof. Dr. J. RITZEMA BOS, die deze functie twaalf volle jaren met groote liefde en opgewektheid vervulde. Zeven en twintig deelen verschenen in den loop van zestien jaren, te samen ongeveer 7000 bladzijden druks tellend, met een groot aantal platen, figuren en kaarten. Met tal van wetenschappelijke instellingen werd in ruilverkeer getreden; tal van personen, in land-, tuin- en boschbouw, hetzij hier te lande, hetzij in het buitenland werkzaam, hebben van de in dit tijdschrift afgedrukte studiën geprofiteerd. Wij gingen in dit opzicht een schoone toekomst tegemoet tot — de ijzige wind der bezuiniging ook hier alles verschrompelde; dank zij het nieuwe regime worden thans geen fondsen van beteekenis meer beschikbaar gesteld, wat natuurlijk dit gevolg zal hebben, dat, als over eenigen tijd de Instellingen, met wie wij in ruilverkeer staan, bemerken, dat zij geen „Mededeelingen“ meer ontvangen, zij ook haar toezendingen staken, waardoor wij beroofd worden van de voor ons werk onmisbare literaire hulpmiddelen. Waar wij deze onmogelijk kunnen missen, moeten wij trachten aan te koopen, wat ons vroeger om niet geschonken werd.

Centrale Bibliotheek.

De Centrale Bibliotheek vermeerderde dit jaar met \pm 9500 boeken en geschriften. Veel werd verkregen door ruiling; een groot aantal nieuwe connecties werd met buitenlandsche instituten aangeknoopt, o.a. met Ceylon, Pusa (Engelsch-Indië), de Philippijnen, Helsingfors, Dahlem, Iowa, Cuba, Californië, Koala Loempoer, Dublin, Mexico, Trinidad, enz.

Dat de bibliotheek ook buiten Wageningen aan landbouwkundigen (in het bijzonder aan landbouwconsulenten) belangrijke diensten bewijst, blijkt uit de verzending gedurende dit studiejaar van niet minder dan 1793 pakketten. Deel 8 van den algemeenen catalogus zag het licht, het 9e deel is in bewerking. Reeds enkele stukken daarvan werden aan belanghebbenden rond gezonden. Een groot aantal boeken uit oudere collecties werden gecatalogiseerd; in den alpha-

betischen standaardcatalogus werden reeds een paar duizend verwijzingen opgenomen, om het zoeken te vergemakkelijken. Een aanvang is gemaakt met de bewerking van een trefwoord-register op den gedrukten catalogus. In 1924/25 werden uitleenbureau en leeszaal door ongeveer 15000 personen bezocht. Uitgeleend werden 16028 deelen. In de sinds lang bestaande vacature van bibliothecaris werd nog geen voorziening getroffen. Aan den tijdelijken waarnemer, den adjunct-bibliothecaris, den heer J. D. C. VAN DOKKUM, zij hier hartelijk dank gebracht, voor de van zooveel liefde voor onze bibliotheek getuigende zorg, waarmede hij het tijdelijk beheer, reeds zestien maanden lang, waarneemt.

Vertegenwoordiging naar buiten.

Den 27en Februari 1925 werd de Senaat ter audiëntie ontvangen door Hare Majesteit de Koningin; den 29en November 1924 was hij vertegenwoordigd bij de viering van het 25-jarig bestaan van den Plantenziektenkundigen Dienst en op 9 Februari 1925 was hij eveneens aanwezig bij de plechtige herdenking van het 350-jarig bestaan der Leidsche Universiteit. Ter herinnering aan dit bezoek vereerde de Senaat van onze aloude en roemruchtige Universiteit dien der Wageningsche Hoogeschool een medalje, waarop het voor ons zoo bijzonder zinrijke woord: *Tu ne cede malis sed contra audentior ito*. Bij de Nationale Grotius-herdenking op 28 en 29 Augustus was de Senaat vertegenwoordigd, evenals bij het feest der herdenking van het 25-jarig bestaan van den Algemeenen Nederlandschen Zuivelbond op 9 September j.l.

Dr. P. van Hoek.

Schoon de wet het verband tusschen den Directeur-Generaal van Landbouw en de Landbouwhoogeschool verbroken heeft, zou ik het een ernstig verzuim achten, indien ik hier geen gewag maakte van het uit den Staatsdienst treden van Dr. P. VAN HOEK, den Directeur-Generaal van Landbouw, die voor het hooger landbouwonderwijs zoóveel verdiensten heeft gehad, dat onze Senaat op 16 December 1918 hem het eere-doctoraat in de landbouwwetenschap aanbood. Thans is Dr. VAN HOEK voor goed heengegaan, strijdensmoede heeft hij de veelomvattende en veeleischende taak neergelegd, jarenlang met zooveel onverflauwd ijver, met nooit falende opgewektheid verricht. Nog eenmaal moge hier klinken de woorden, toenmaals door onzen eersten Rector, Prof. J. H. ABERSON, gesproken bij de aanbieding van den doktorsbul: „Uw ideaal, hooger landbouwonderwijs, gij waart het, die dit tot het einde toe ten krachtigste in woord en geschrift heeft verdedigd”. Wat de onvergetelijke Dr. W. C. H. STARING begon, voltooide Dr. P. VAN HOEK. Na een langdurige,

ernstige ziekte neemt VAN HOEK van ons afscheid, en hij vinde, naar wij allen ernstig hopen, nog een zonnigen, blijmoedigen levensavond, gesterkt door het bewustzijn, dat hij veel en belangrijk werk heeft mogen volbrengen. Bitter te betreuren zou het zijn, indien thans deze taak niet meer door een opvolger zou kunnen worden voortgezet en ten zeerste is het te hopen, dat de Regeering zich niet door zuinigheids-, of andere overwegingen laat leiden, om dit onmogelijk te maken. Daarmede toch zou, naar mijn meening, de doodsklok over de voor onze volkswelvaart zoo buitengemeen belangrijke Afdeeling Landbouw zijn geluid.

Onderscheidingen.

Bij de gedurende dit jaar verleende koninklijke onderscheidingen werd Prof. Dr. D. VAN GULIK de orde van den Nederlandschen Leeuw verleend, een feit, waarmede de Senaat hem van harte gelukwenschte.

II

Thans volge het tweede gedeelte der feiten en beschouwingen en wel dat, hetwelk handelt over de Landbouwhoogeschool en de Rijks-Begrootingscijfers.

Sedert eenige jaren ontbreekt in de Memorie van Antwoord ten aanzien van de Staatsbegrooting, Hoofdstuk V, wel geen enkel maal de klacht, dat de Landbouwhoogeschool toch zoo duur is. Deze klacht wordt dan overgenomen in staats-rapporten, in anonieme en ondertekende artikelen in economische en literaire week- en maandbladen, druppelen van daar in de dagbladpers en komen zoo binnen het bereik van het publiek, dat zich dan de weelde meent te kunnen veroorloven, daaruit een eigen gevolgtrekking te maken. Een eigen oordeel heeft echter alleen hij, die een zaak tot in haar vezelen naspeurt en niet hij, die cijfers aanziet voor de werkelijkheid, alleen omdat het cijfers zijn. Om zich een eigen oordeel te vormen is het noodig eens na te gaan, of de door den Minister aangevraagde en door de beide Kamers toegestane gelden ook *werkelijk* voor het hooger landbouwonderwijs besteed worden. Dat tusschen beide een groot verschil bestaat, zal U uit het volgende duidelijk worden.

Ik deel U daarom mede de cijfers, betrekking hebbend op de artikelen 80 tot en met 83 van Hoofdstuk V der Staatsbegrooting over de jaren 1921, 1922, 1923 en 1924. Deze cijfers zijn ontleend aan de gedrukte stukken, voor 1924 aan een officiële mededeeling. Zij zijn naar boven afgerond in duizendtallen.

A. *Personeel* in vasten dienst met inbegrip van den Landmeter-cursus.

Jaar.	Door de Kamers toegestaan	In werkelijkheid uitgegeven
1921	741.000	631.000
1922	699.000	577.000
1923	698.000	549.000
1924	665.000	570.000

(voorloopige raming
van Augustus 1925.)

B. *Materiël.*

a. Aanbouw, onderhoud en verbetering van gebouwen en terreinen; aankoop, en overdracht van grond of gebouwen; huur en lasten der gebouwen en terreinen; buitengewoon toezicht en onderhoud en aankoop van meubilair; administratieve, huishoudelijke en andere uitgaven;

b. aanvulling en uitbreiding der verzamelingen en hulpmiddelen voor het onderwijs; reis- en verblijfkosten; exploitatiekosten van de bedrijven en instituten;

c. kosten van landmetercursus.

Jaar	Door de Kamers toegestaan	In werkelijkheid uitgegeven
1921	a. f 695.000	<i>a + b + c</i> f 931.000
	b. - 288.000	
	c. - 5.000	
	f 988.000	
1922	a. f 547.000	<i>a + b + c</i> f 640.003
	b. - 281.000	
	c. - 5.000	
	f 830.000	
1923	a. f 319.000	<i>a + b + c</i> f 524.000
	b. - 220.000	
	c. - 5.000	
	f 544.000	
1924	a. f 180.000	<i>a + b + c</i> f 256.000 (voorloopige raming van Augustus 1925).
	b. - 149.000	
	c. - 4.000	
	f 333.000	

In het bijzonder wijs ik hier nog eens op Post B b. Dit onderdeel omvat de credieten voor het onderwijs en het onderzoek, alsmede voor de exploitatie der bedrijven. Het hiervoor door de Kamers toegestane bedrag van f 288.000 voor 1921, is teruggebracht tot f 149.000 in 1924; derhalve in 4 jaar tijds verminderd met niet minder dan 50 %, terwijl de raming voor 1925 slechts f 143.000 bedraagt. Dat in werkelijkheid nog veel minder is mogen worden uitgegeven, blijkt uit de tweede rij cijfers, en hoedanig dat gewerkt heeft en nog werkt op onze proefvelden, proeftuinen, laboratoria, bibliotheek enz., men vrage het den betreffende hoogleraren, *wat evenwel door de zich tot oordeelen bevoegd wanende buitenwereld niet geschiedt.*

Ten slotte nog dit. Bij de beoordeeling van de ware grootte der hier gegeven officiële cijfers, houde men twee dingen wel in het oog:

1e. De Rijks Hogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool had bij hare verheffing tot Landbouw-Hoogeschool geen enkel behoorlijk laboratorium; alles moest van meet af aan worden opgezet. Van twee dingen één: men wil een rijks-hoogeschool voor den landbouw, of men wil haar niet. Nu men haar gewild heeft, wyl zij eenparig een noodzakelijkheid geacht werd, nu geve men haar, wat zij noodig heeft, en waarom zij vraagt; men onthoude haar het hoognoodige niet, opdat zij de haar opgelegde taak waardig en ernstig kan vervullen.

2e. „Bij de beoordeeling van de kosten van de opleiding aan de Landbouwhoogeschool is blijkbaar geen aandacht geschonken aan de omstandigheid, dat een belangrijk deel van de uitgaven dezer hoogeschool wordt veroorzaakt door de wetenschappelijke onderzoekingen aan de daaraan verbonden instituten en laboratoria, welke in de eerste plaats den landbouw in het algemeen en daarmede de bodemproductie ten goede komen”, aldus de Minister van Binnenlandsche Zaken in zijn Memorie van Antwoord op het 5e Hoofdstuk, ingezonden 1 December 1924. Hierbij is evenwel niet medegedeeld, dat de Landbouwhoogeschool ook bronnen van inkomsten heeft, die niet worden aangewend, om de Hoogeschool tot grootere volmaking te brengen, doch in 's Lands Schatkist gestort worden. Deze inkomsten bedroegen over de jaren 1921, 1922, 1923 en 1924 van terreinen, gebouwen, examen- en collegegelden ruim 3 ton, of nauwkeuriger f 302.239.09, verdeeld als volgt:

	Terreinen en Gebouwen. College- en Examengelden.	
1921	f 24.207,75	f 57.870,—
1922	- 24.084,96	- 54.112,—
1923	- 33.986,20	- 51.300,—
1924	- 14.678,18	- 42.000,—
	<hr/> f 96.957,09	<hr/> f 205.282,—

III

En thans zijn wij gekomen tot het derde en laatste gedeelte, te weten onze studenten en hun verhouding tot de Landbouwhoogeschool. Wanneer men weet, dat het aantal studenten gedurende dit studiejaar 312 bedroeg, waarvan 10 vrouwelijke en waarvan voor de eerste maal waren ingeschreven 46 (hieronder begrepen 1 vrouwelijke) en men legt dit getal naast dat, hetwelk wij kennen van het aantal ingeschrevenen te Delft en elders, dan vraagt men zich verbaasd af: Wat toch drijft de studeerende jongelingschap in zoo grooten getale naar inrichtingen voor hooger onderwijs, waaromtrent bij herhaling getuigd wordt, dat zij een te veel aan de Maatschappij afleveren, een te veel, waarmede deze Maatschappij geen raad weet? Tegenover dit teveel aan ingenieurs, juristen, medici, biologen, staat evenwel een groot *tekort* aan wetenschappelijk geschoolde landbouwkundigen. Vermeerdering van hun aantal is dringend noodig, wijl de Maatschappij behoefte heeft aan goed onderlegde, goed geschoolde werkers op landbouwkundig gebied. Nog altijd overtreft, gelijk mij dit jaar uit de practijk is gebleken, de vraag het aanbod, terwijl sterk toenemend is de belangstelling van buitenlanders voor de studie hier. Is dit, zoo vraag ik mij af, een gevolg van den ouden en ingeboren afkeer bij velen in den lande voor alles, wat tropen en tropisch heet? Blijft Indisch-Nederland voor ons te warm, te ongezond, te gevaarlijk? Of, zou men ironisch kunnen vragen, wil men wellicht de malaria ginds ontvluchten, om daarmede in Nederland besmet te worden? Willen wij ons van dit nuttige en mooie arbeidsveld laten terugdringen door buitenlanders, om in ruil daarvoor in het eigen land een des te heviger strijd om het bestaan te voeren? En buiten onze tropen staat voor onze landbouwkundige werkers de geheele wereld open. Vraagt deze eenerzijds om vermeerdering van voedselproductie, anderzijds is de oppervlakte lands, waar de productie beneden het no male peil blijft, nog geweldig groot.

Toegegeven moet echter, dat, waar het geldt, onze landbouwingenieurs te steunen in hun streven, in andere werelddeelen een bestaan te veroveren, het ons ontbreekt aan een goede en nuttige

organisatie, t.w. een *Bureau voor arbeidsbemiddeling voor afgestudeerde landbouw-ingenieurs*. Gedurende dit geheele rectoraatsjaar ben ik telkens weer getroffen door het feit, dat zij, die afgestudeerd zijn en geen betrekking hebben, onze stad verlaten, zonder een spoor achter te laten. Komt dan na eenigen tijd een aanvraag in bij den Rector, dan moet zeer veel moeite gedaan worden, hun adres op te sporen. Aan dien toestand moet een einde gemaakt, door hen, die hier studeeren.

Zij zijn het, die, hetzij door een organisatie in het leven te roepen, waarin vooraanstaande mannen op landbouwkundig gebied een plaats innemen, met als secretaris een bezoldigd, pas afgestudeerd landbouw-ingenieur, hetzij door samenwerking met reeds bestaande instellingen op dit gebied, hierin een verandering ten goede kunnen en moeten aanbrengen. Dat hiertoe geld noodig is, is begrijpelijk; waar echter zulke groote belangen op het spel staan, moet er een weg te vinden zijn, om aan de noodige fondsen te komen.

Niet alleen, dat de wereldhuishouding werkers op het gebied van de bodemproductie vraagt, de landbouwwetenschap vraagt die eveneens. Talloos, schier onoverzienbaar, zijn de problemen, welke op een oplossing wachten, een oplossing, die der geheele menschheid tot heil kan strekken. Geen landbouwproductie zonder landbouwwetenschap; deze is de basis, waarop gene rust. Waarom zijn er nu nog zoo velen, die hun werkkraft en tijd elders aanwenden met het zoeken naar problemen, of met het oplossen van een *uiterst klein* deel van hetgeen reeds door hun voorgangers werd afgedaan, terwijl zij bij de beoefening van de landbouwwetenschap voldoende problemen ontmoeten, die zij kunnen benaderen, eenig, geheel alleen en niet in gestagen worstelstrijd met voorgangers. Men schenke mij geloof, die nimmer op de schoolbanken heeft hooren vóór-zeggen, wat hier als belijdenis neergeschreven zij: De landbouw-wetenschap, langen tijd te veel rationalistisch en utilistisch gedacht en beoefend, heeft vele jeugdige en enthousiaste werkers noodig, alleen te vinden onder hen, die landbouwkundig hebben leeren denken en voldoende landbouwkundig geschoold zijn, om bij hun arbeid niet de voeling met het geheel te verliezen.

Ook onder onze eigen afgestudeerden gaan er helaas nog te veel heen, die zulk een mooi en uitstekend werk zouden hebben kunnen leveren ware het niet, dat het leven hen in zijn machtigen greep hield. En hiermede komen wij tot een tweede denkbeeld, n.l. het in het leven roepen eener organisatie ten behoeve van die studenten, die verder willende werken, daarvoor de noodige middelen missen. Ons ontbreekt een stichting, die ik zou willen noemen, het *Wageningsche Hoogeschoolfonds*, bijeengebracht door hen, die bij ons afstudeerden, beheerd door den Senaat en waarvan de rente uitsluitend gebruikt

zou mogen worden, om talentvolle afgestudeerden 1 tot 2 jaar gelegenheid tot verdere studie te geven, met het bijzondere doel een wetenschappelijk probleem op landbouwgebied in een der laboratoria te onderzoeken, of hen in staat te stellen een wetenschappelijke studiereis naar het buitenland te maken, teneinde door de resultaten, hiermede verkregen, onzen eigen landbouw een stap vooruit te brengen. Dat dit denkbeeld een utopie zou zijn, gegeven de tallozen, die mede aan de studie te Wageningen danken, dat zij een vooraanstaande plaats in de Maatschappij innemen, weiger ik te gelooven. Wie neemt hiertoe het initiatief, nu wij straks in alle stilte en bescheidenheid het oogenblik zullen gedenken, waarop voor 50 jaar te Wageningen een aanvang werd gemaakt met het geven van wetenschappelijk landbouwwonderwijs?

Van de studie tot de studenten is slechts een stap.

Over de verhouding tusschen Rector, Senaat, de Vereeniging Studiebelangen en het Wageningsch Studentencorps, behoeft ik hier niets te zeggen; zij was en is een goede en menige studentenstad kan onzen studenten de veelvuldige aanraking benijden, welke deze hebben met hun hoogleraren op de laboratoria en gedurende de excursies; het levendig belang, dat door deze gesteld wordt in hun wel en wee, in hun genoegens en vermaken, in hun streven naar wat goed, edel en schoon genoemd mag worden. Van deze ideale samenwerking getuigt het bestaan van de Wageningsche Studenten-Orkest-Vereeniging, die evenals de Wageningsche Studenten-Tooneelvereeniging dit jaar er naar streefde, haar manifestaties op een zoo hoog mogelijk plan te brengen, manifestaties, straks op zijde gestreefd door prestaties op sportief gebied, welke bij de eerste volstrekt niet in beteekenis behoeven achter te staan. Juist in onze kleine stad moet de student er naar streven, een compleet mensch te willen worden, gezond van ziel, gezond van lijf en leden. Beide worden bevorderd door een doelbewust streven; spel en sport, lectuur en studie, omgang met hen, die ons uit onze alledaagsche sleur opheffen, dat is, waarnaar onze studenten moeten vragen, waarnaar zij moeten streven met al hun krachten.

Niet alleen de hoeveelheid kennis is het, die den student tot een bruikbaar lid der maatschappij stempelt, doch meer nog karakter; besef van de plaats, waar hij behoort te staan; begrip, dat hij niet is een eenling, het middelpunt, waarom de wereld draait, doch een deel van het geheel. Niet „ieder voor zich”, doch allen „gezamenlijk en gemeenschappelijk”, zij de leuze van dit geslacht, levende in een tijd, die aller arbeid vraagt en niet in het minst die der jongeren.

Ik hoop, Dames en Heeren studenten, dat gij aan dezen arbeid zult willen deelnemen, deelnemen met een warm gevoel, een helder

begrip, een open geest, tot heil der Maatschappij, tot heil Uwer Hoogeschool, die er is voor U en om U.

Beurzen.

Veelvuldig was het aantal vragen aan Curatoren of Rector gericht ter verkrijging van een beurs en dit was mij een aanleiding na te gaan, hoe het aan onze Hoogeschool met de uitgifte van beurzen staat. Als resultaat kan ik U het volgende mededeelen:

A. Het Departement van Koloniën had dit jaar ...	28	bursalen.
Hiervan voor den Kolonialen Boschbouw ...	5	
,, ,, Kolonialen Landbouw	8	
,, ,, Koloniale Landmeters (Geodeten)	15	
Het Departement van Financiën (voor opleiding van landmeter in Nederland).....	17	bursalen.
Het Departement van Binnenlandsche zaken....	2	bursalen.
Totaal.....	47	bursalen,
waarvan 4% van het Departement voor Binnen- landsche Zaken en Landbouw.		

B. De Vereeniging „Landbouwfonds Katholieke Stu- diebelangen" te 's-Gravenhage	23	bursalen.
De Vereeniging „Algemeen Studiefonds" te Am- sterdam	1	bursaal.
De Vereeniging „Studiefonds van den Christelijken Boeren- en Tuindersbond in Nederland" te Goes	geen	bursaal.
Totaal.....	24	bursalen.

De gelden voor deze bursalen worden uitgetrokken op de be-
grooting voor Binnenlandsche Zaken en Landbouw onder
artikel 110a. Hierbij is als voorwaarde gesteld, dat de Ver-
eenigingen zelve ook bijdragen in de beurzen, welke zij
beschikbaar stellen. Het hier medegedeelde aantal heeft
betrekking op het studiejaar 1924/25; de opgaven omtrent
1925/26 zijn nog niet bekend.

C. Van het te Wageningen gevestigde Staring-fonds en het Hesse-
link van Suchtelen-fonds werden dit jaar ieder één beurs
uitgereikt.

Indien wij deze cijfers leggen naast de aanvragen, zoo overtreft
het laatste vele malen het eerste en terecht kunnen wij zeggen, dat

onze Hoogeschool een schoon gebouw is met drie verdiepingen, waaraan slechts één ding ontbreekt: de breede, monumentale trap, waarlangs de velen, die inderdaad kunnen, doch finantiëel onmachtig zijn, het gebouw binnengaan, en uit wie misschien eenmaal de groote mannen zullen voortkomen, waaraan ons vaderland behoefte heeft.

Een tweede opmerking, die ik wil maken, is deze:

Terwijl de onder A en C verleende beurzen met groote zorg van de zijde van hetzij Curatoren, hetzij den Senaat, hetzij een Commissie uit den Senaat, worden omgeven, ontbreekt ten eenen male naar het schijnt die zorg voor de beurzen onder B. Nòch van het „Landbouwfonds Katholieke Studiebelangen”, nòch van het „Algemeen Studiefonds”, nòch van het „Studiefonds van den Christelijken Boeren- en Tuindersbond in Nederland” heeft de Senaat dit jaar een vraag bereikt, of de uitgegeven beurzen te pas en ten rechte waren uitgegeven. Ik acht dit niet in het belang nòch van de Staatsgelden, die hier *indirect* voor beurzen worden aangewend, nòch in het belang van de zaak zelve.

Een derde kantteekening is deze. Gelijk men uit de opgaven kan afleiden, is de plaatsingsmogelijkheid voor hen, die na volbrachte studiën als Rijkslandbouw-, Rijkstuinbouw-, Rijkszuivel- en Rijksveeteelt-consulent, benevens als Staatshoutvester zouden kunnen worden aangesteld tot nul gereduceerd, eenerzijds uit hoofde van bezuiniging, anderzijds, omdat men met het noodlottige denkbeeld rondloopt, onzen Nederlandschen Staats-consulenten te maken tot ambtenaren van particuliere organisaties, een denkbeeld, waarbij eerst recht de zuinigheid de wijsheid bedreigt, terwijl men anderzijds er niet op bedacht is, dat straks een groot tekort ontstaat, dat niet in een ommezien te vervullen zal zijn, als de open ruimten aangevuld zullen moeten worden.

Eenzelfde soort opmerking geldt ook voor Indië. De opleiding tot landbouw- en boschbouwkundige ambtenaren is tijdelijk stopgezet, zeer tegen den zin van den Volksraad, en ondanks de ervaringen, die wij te Wageningen met een overeenkomstigen maatregel vroeger gehad hebben. Voor wie later in onze tropen als land- of als boschbouw-Ingenieur zal werkzaam zijn, is het dringend noodig, dat hij *in Nederland* zijn opleiding vinde, gelijk eenmaal overtuigend in jaargang 1918 (blz. 199—213) van „Koloniale Studien” door C. VAN DEN BUSSCHE is betoogd geworden, en het stopzetten van de opleiding tot gouvernementeel ambtenaar is daarom ook te beschouwen als een tegen het belang van Indië gerichte daad.

* * *

Zoo ben ik langzamerhand aan het eind van hetgeen de Landbouw-

hoogeschool wedervoer gedurende het jaar, dat mij de eerte beurt viel, haar Rector-Magnificus te mogen zijn. Dit ambt aanvaardt men met veel idealen, doch bij het voortschrijden van den tijd, bemerkt men, hoe snel deze idealen vervlieden, hoe weinig men in organisatorischen en constructieven zin kan bereiken, bedolven als men zachtkens aan geraakt onder een zondvloed van papier, onder reeksen en rijen van rapporten en vergaderingen. Wanneer ik, zij het dan ook slechts terloops, mededeel, dat het aantal stukken, dat dit jaar door mijn handen ging de 3000 heeft overschreden, dan krijgt hij, die van een rectoralen arbeid aan deze Hoogeschool geen begrip heeft en voor wie een cijfer een veelzeggend ding is, eenig denkbeeld.

Indien er desondanks nog iets der vermelding waard tot stand is gebracht, dan dank ik dit, behalve mijn medeleden van het Dagelijksch Bestuur, den heeren QUANJER, MEES en DIEPERINK, aan U mijne heeren, leden van Commissies zonder tal, die den arbeid van het Dagelijksch Bestuur verlichtten en mogelijk maakten. Zonder te kort te doen aan den arbeid van vele dier Commissies, welke hier afzonderlijk niet genoemd kunnen worden, wensch ik in het bijzonder te gedenken, dien van de Commissie, aan wie de Senaat de taak heeft opgedragen, overeenstemming te brengen tusschen de behoeften der Landbouwhoogeschool en het geringe budget, haar door de Regeering toegestaan.

Eenig zijt Gij, Begrootings- of wel Bekortings- of ook wel Bezuiningscommissie, in ons geheele land. Geen universiteit, noch hoogeschool kent Uws gelijke; Uw arbeid is in hooge mate on-dankbaar, een corps hoogleraren te moeten tevreden stellen, die hun begrootingen steeds en maar weer besnoeid zien. Voor Uwe arbeid zijn Curatoren, is ook de Rector U dankbaar; de landbouw in ons vaderland en die in de tropen niet. Dank mijne Heeren ABERSON, VAN GULIK, TE WECHEL, BAKKER en DIEPERINK voor Uw onvermoeid streven, de ons schaars toegemeten middelen zoo eerlijk mogelijk te verdeelen.

Mijn dank gaat voorts uit naar U, waarde BOSMAN, voor Uwen nauwkeurigen arbeid en waardevollen steun, zoo trouw daarbij ter zijde gestaan door Uwe gade. Gij waart mijn rechterhand; de vraagbaak voor allen, die met de interne organisatie der Landbouwhoogeschool te maken hebben.

Ook U, mijne heeren ambtenaren der administratie en der centrale bibliotheek, betuig ik mijn hartelijken dank voor de prettige medewerking, die ik van U mocht ondervinden; dank verder aan alle ambtenaren en beambten, met wie ik, op welke wijze dan ook, in aanraking heb mogen komen.

In het bijzonder zij het mij hier vergund, hen mijn dank te zeggen,

die mijn taak op het laboratorium mij aanmerkelijk verlichten.

Hooggeachte President-Curator! Schoon in persoon niet aanwezig kunnende zijn, weet ik, dat Gij in den geest met ons zijt. Dat Gij na Uw aftreden als Commissaris der Koningin in de provincie Gelderland als President-Curator voor onze Hoogeschool behouden zijt gebleven, stemt den Senaat tot groote vreugde. Wij weten, dat Gij nu al Uw tijd wenscht te geven, om de belangen onzer Akademie voor te staan, te verdedigen, te behartigen. Wij allen hopen, dat Gij, in het genot van een goede gezondheid en gevrijwaard van die rampen, welke een mensch zoo vaak van het beste, wat hij heeft, te weten zijn werkkraft, berooven, nog vele jaren voor onze Landbouwhoogeschool gespaard moge blijven.

Een woord afzonderlijk voor U, Mr. FLORSCHÜTZ, *Secretaris van het College van Curatoren!* In mijn streven, boven de dingen, de persoonlijke, zoowel als de zakelijke, te trachten uit te reiken, hebt Gij mij steeds trouw geholpen. Vele waren onze samenspraken, veelvuldig onze ontmoetingen en de belangen der aan onze zorgen toevertrouwde Hoogeschool waren steeds het onderwerp onzer besprekingen.

* * *

En thans is het oogenblik daar, het Rectoraat aan U, hooggeachte collega VAN DER BURG, over te dragen. Kweekeling als Gij zijt onzer Hoogeschool, weet ik bij U al haar belangen veilig, acht ik U vrij van voorkeur voor een bepaalde richting. Wat U in dit studiejaar te wachten staat, niemand onzer weet het; slechts hoop ik, dat gij de randspreuk van de Leidsche Universiteitspenning tot de Uwe zult willen maken, te weten: „Welke rampen U (d. i. de Hoogeschool, waarmede Gij U gaat vereenzelvigen) mogen bedreigen, wijk niet, doch ga met des te meer durf er tegen in.”